

GARAIKOETXEA, CAP DEL SECTOR CRÍTIC DEL PNB

«Tots els esforços per evitar el trencament seran inútils»

Carlos Garaikoetxea, ex-lehendakari del govern basc, cap visible del sector crític del PNB, comenta, en exclusiva per a EL TEMPS, que està disposat a fer un esforç suprem per evitar el trencament, però que, segons sembla, «tots els esforços seran inútils».

Vicent Partal

A Prada, dins la Universitat Catalana d'Estiu, un dels actes estel·lars ha estat enguany la conferència que Carlos Garaikoetxea, ex-lehendakari del govern basc i líder de l'anomenat sector crític del PNB, realitzà diumenge passat sota el títol «El futur del nacionalisme basc». Davant un públic nombrosíssim, Garaikoetxea exposà la seua visió de l'actual moment polític d'Euskadi i parlà fins i tot de

la necessitat de reformar la Constitució espanyola. No comentà res, però, respecte a la ja més que probable escissió del PNB en dos partits.

A pesar d'això, de les seues paraules es dedueix implícitament la impossibilitat de mantenir unit el centenari partit de Sabino Arana. Unes hores abans de la conferència, Carlos Garaikoetxea havia parlat en exclusiva amb un redactor d'EL TEMPS sobre la situació del seu encara partit i del seu país. Al fons del tot, una crisi inabordable que s'inicià amb la discussió

per la llei de territoris històrics i que avui és ja una complicadíssima trama de motius teòrics, pràctics i, fins a un cert punt, personals. La incògnita:

—¿Es posarà Carlos Garaikoetxea al front d'un nou PNB?

—En la crisi actual conflueixen distints problemes. N'hi ha de caràcter netament ideològic, com ara la concepció del país, la major o menor sensibilitat envers la qüestió de la integritat territorial d'Euskadi o el model de democràcia interna dins el partit. Hi ha aspectes relatius a la gestió de l'ac-

tual direcció, com les actituds davant el pacte de legislatura, i hi ha fets traumàtics, com la dissolució navarresa del partit —per a mi és la qüestió més greu de totes les que han desencadenat la crisi— o el recent conflicte, similar a aquell, que s'ha produït a Alava.

—*La crisi, vista des de fora d'Euskadi, té un cert aspecte espasmòdic. De tant en tant, fets puntuals van acumulant-se i fent-la créixer. Però cap dels dos sectors en què de fet es troba dividit el Partit Nacionalista Basc no vol arrossegar amb el pes del trencament. Sembla com si tots dos esperassen l'error fatal de l'altre. A pesar d'això, els últims dies de crisi s'han accelerat molt i, de fet, ja hi ha gent propra a vosté, com l'alcalde de Vitòria, que parla obertament de trencament. ¿És imminent una escissió?*

—Hem estat tractant d'evitar, de totes totes, el trencament. I quan dic que hem estat, em referesc als que coincideixen amb els meus punts de vista, però el trencament l'iniciaren dissolent el partit a Navarra, igual que ho estan fent ara a Alava. La qüestió, simplement, és si es produeix una generalització d'aquest trencament a tot arreu on hi ha les organitzacions del partit. Avui em sembla impossible evitar-ho, però estaria disposat a fer un esforç suprem, perquè sé que la responsabilitat és enorme. Dissortadament, em sembla que tots els esforços seran inútils.

—*Vosté, millor que ningú, sap que al seu país el alderdi (partit) i el aberri (pàtria) són gairebé sinònims. Però ara trobem, d'una banda, que no tot el partit respon a una única concepció de la pàtria i, a la vegada, que la pàtria no correspon ja exclusivament al partit —l'augment electoral d'Herri Batasuna situa aquesta coalició al 60 per cent dels vots del PNB—. ¿Aquests dos factors creen una situació històrica nova a Euskadi?*

—Fins a un cert punt. És real que el partit nacionalista ha tingut una baixa electoral espectacular les darreres eleccions, però jo crec que aquesta baixa no s'hauria donat si el partit s'hagués reconciliat prèviament. En

aquestes condicions, un PNB reconciliat recuperaria, amb tota seguretat, els seus resultats anteriors. De tota manera, si es produeix el trencament, el nacionalisme, sota unes altres fórmules organitzatives, mantindrà les cotes electorals, perquè el País Basc és nacionalista. Clar que, en aquest cas, la redistribució de forces no afectarà només el partit Nacionalista Basc.

—*Aquesta redistribució de què parla repercutiria, evidentment, en la governabilitat, sempre tan difícil, del seu país.*

—És clar que sí. Complicaria molt la situació política i conduiria segurament a una concertació de les forces polítiques que fins avui no existia.

—*¿I aquesta concertació serà una concertació de forces nacionalistes?*

—Ens estem movent en el terreny d'una hipòtesi dolorosa que jo desitjaria que no es produís, però ja sap vosté que els problemes de família són els més durs i, realment, és difícil pensar que al poc de temps d'un trencament

«El nacionalista tradicional del PNB ho és fins a les darreres conseqüències».

ment puga produir-se un enteniment entre els germans separats. Ara bé, jo crec que el sentit de la responsabilitat nacionalista hauria d'obligar a superar els traumes d'un trencament familiar, fins i tot amb l'objecte que els òrgans de govern es mantinguessen en mans nacionalistes.

—*Però, en principi, aquest trencament podria facilitar l'accés al govern*

basc del Partit Socialista Obrer Espanyol.

—Podria, sí. Però estem fent suposicions sobre una situació que alguns volem rebutjar com a hipòtesi a complir-se. Des d'aquesta posició, imaginar quina serà la força de cadascuna de les parts separades del partit és molt difícil per a mi. Fins i tot, sent una certa repugnància mental a pensar-hi. Ara bé, no hi ha cap dubte que, si vostés posen la hipòtesi que el PNB es parteix en dos, efectivament al Parlament basc hi hauria un grup majoritari socialista. Però insistesc que tot això són suposicions. Jo no voldria que es trencàs el partit i encara mantinc l'esperança que això no passe.

—*Entenc les seues reserves, però imagine que vosté també entendrà que les darreres declaracions de molts distints polítics són francament explícites. Fins i tot, Txiqui Benegas arribà a llançar una mà al lehendakari Ardanza dient-li que pot comptar amb els vots socialistes fins l'any 1988. La situació, vista des de fora, és una mica estranya...*

—¿Li sembla a vosté que és estranya? El partit socialista s'ha esforçat notablement els darrers temps a donar una imatge de responsabilitat, de contribuir a la governabilitat quasi desinteressadament —imagine vosté per quin interès usurari pot ajudar desinteressadament el partit socialista a governar Euskadi als nacionalistes—. El ben cert tés que jo també he dit que, si es produïa un trencament, nosaltres no tombaríem el govern d'Ardanza i que l'ajudaríem en la mesura que els programes que ens comprometen davant l'electorat es complissin. Jo supose que el senyor Ardanza preferia tenir el suport de nacionalistes que rebre el suport fonamental dels socialistes.

—L'anomenat sector crític, ¿té una coherència política en ell mateix? A part de l'exclusió del partit d'unes determinades zones geogràfiques, ¿pot parlar-se d'una unitat ideològica?

—En l'anomenat sector crític, com ja sol passar dins un món tan atapeït com és el del PNB, hi ha sectors molt diversos, però sí que poden trobar-se denominadors comuns. Un és l'accep-

tació generalitzada d'aquesta concepció nacional basca, en la qual es pretén trobar una cohesió i un enfortiment de les institucions nacionals, enfront de la tendència neoforalista provincialista. També hi ha una interpretació del nacionalisme disconforme amb el, diguem-ne, autonomisme signat en el qual sembla que estem entrant. Crec que hi ha també l'ingredient d'un desig de modernitat i de la reforma de les estructures del partit, per tal d'acabar amb mecanismes arcaics i, molt especialment, amb el sistema actual de representació, que nosaltres voldríem més acostat al principi, «un home, un vot». Finalment, hi ha també una mena de reacció contra una dretanització no explicitada —perquè les ponències del nostre partit són les de sempre—, però que l'instint dels afiliats percep i que ha donat lloc a crisis tan rellevants com la del pacte amb la dreta, que conduí al trencament de Navarra.

—El fet que fa ja quasi deu anys que vostés formularen les seues ponències ¿no pot haver conduït una mica a una situació en la qual priva

més la immediatesa política que els objectius globals?

—És possible que sí. La veritat és que el desenvolupament dels esdeveniments polítics ha estat tan vertiginós que fins a un cert punt resulta explicable tot això. Però també fa més explicable la pretensió d'una renovació de les ponències que eren massa genèriques. Aquesta renovació, val a dir-ho, era també un crit quasi unànimement del nostre sector.

—Fa sis anys que entrà en vigor l'estatut de Gernika. ¿Creu vosté que continua sent l'instrument ideal per a l'autogovern dels bascos? Ho dic a compte d'això que deia abans de l'autonomista signat.

—Evidentment, hi ha un cansament i sabem que l'estatut ni és l'instrument ideal ni ho ha estat mai, però sí que és un instrument vàlid. L'estatut és un compromís que nosaltres contraguérem un dia perquè pensàvem que era el millor que hi havia al nostre abast per tal de servir les necessitats més urgents del nostre país. Però l'estatut ha estat gasivament i mesquinament desenvolupat, fins a deixar-lo absolutament anquilosat. En aquest sentit, le seues potencialitats han quedat molt a mig camí, però, malgrat tot, jo estic convençut que l'estatut ha fet un servei important al nostre país, que no podia permetre's el luxe de prescindir-ne.

—¿La culpa d'aquest buidament de continguts, l'han tinguda tots una mica o exclusivament el govern central?

—Jo crec que nosaltres hem complert amb la nostra part de compromís i hem realitzat unes renúncies moltes importants en funció d'aquest estatut. En funció d'aquest estatut i atenent al realisme polític i al moment delicat de la democràcia que vivíem quan el negociaren. Pense que nosaltres ens hem mantingut dins les regles del joc, però que, a canvi, l'estatut de Gernika no ha estat desenvolupat en una sèrie de capítols molt importants i ha estat, inclús, retallat per uns altres. Encara que sembla un tòpic, la responsabilitat d'això és clarament del govern central.

—Sí, però vosté sap que, per exemple, la renúncia a Navarra ha estat prou explícita des de sectors del Partit Nacionalista Basc.

—Jo crec que hi ha hagut actuacions inconseqüents en aquest terreny i una enorme manca de sensibilitat envers un problema clau per als nacionalistes bascos. Però les previsions estatutàries al respecte són ben clares.

Hi ha un procediment legal per a l'adhesió de Navarra a la comunitat autònoma basca, que és el previst referèndum. I si aquest programa no ha anat endavant, és perquè el PSOE va trair oportunament el compromís que havia adquirit amb nosaltres de col·laborar en aquesta integració.

—*Tanmateix, hi ha acusacions, rumors, de pactes a molt alt nivell respecte al problema de Navarra. Concretament del senyor Arzallus.*

—A mi em perdonarà que, havent-hi pel mig una confrontació personal

l'any 1978, el va desautoritzar públicament quan ell afirmà que el PNB estava d'acord amb la Constitució.

Més tard, hi hagué tots els problemes de l'any 1979, els intents d'expulsió en un sentit i en un altre... ¿Fins a quin punt són importants en aquesta crisi els problemes personals entre vostés dos?

—Seria molt elemental que jo digués que no hi ha ni un gram de personalisme en aquesta crisi. Els episodis a què vosté fa referència efectivament han existit, d'una forma o una

res vaig voler servir de mitjancer, però, invocant la proverbial confederabilitat del partit, se'm va demanar que restés a banda.

—*Només una última qüestió. El tema de la negociació, la possible negociació, amb ETA. Si es produeix, ¿pot alterar-se fonamentalment el panorama polític del País Basc i inclús del mateix PNB?*

—Jo crec que dins el partit nacionalista ha existit sempre un consens generalitzat en el sentit que la negociació, el diàleg, especialment, no podia rebutjar-se. Perquè hi ha un rerefons polític. Poden haver-hi algunes tensions motivades per actuacions personals, inclús al marge dels òrgans nacionals del partit, diguem-ne que, com a mínim, irregulars. És el que ha passat ara amb el senyor Arzallus, que ha desprestigiado el PNB des del moment en què els suposats interlocutors han desautoritzat la seua mediació. ¿Pot haver-hi un canvi essencial de la situació al País Basc? Jo pense que sí. Si s'aconseguia arribar a una paralització de la lluita armada i a una potenciació de la lluita política institucional dels sectors més radicals del nacionalisme basc, hi hauria un canvi en les institucions, en la dinàmica parlamentària i jo no tinc cap dubte que assistiríem a una transformació molt important de la societat basca.

—*Li ho deia, això també, perquè m'han cridat l'atenció unes paraules de l'alcalde de Vitòria, pertanyent al sector crític, en les quals afirmava que el nou partit polític que podria crear-se lluitaria «per l'alliberament nacional i social d'Euskadi». És aquest un llenguatge al qual ens tenen acostumats els nacionalistes radicals, però no vostés. ¿Significa alguna cosa? ¿Pot haver-hi algun acostament futur a grups com Herri Batasuna?*

—Podria haver-n'hi si algun dels aspectes de l'estratègia actual dels sectors afins a ETA canviassen. N'hi ha dos en concret que ens diferencien d'ells: la ideologia marxista-leninista i la lluita armada, que nosaltres considerem perjudicial. Fora d'això, els límits entre el sector del nacionalisme que s'anomena moderat i Herri Batasuna podrien arribar a ser molt eteris. El nacionalista tradicional del PNB ho és fins a les darreres conseqüències.

—*¿Vosté segueix creient en la necessitat d'un estat basc?*

—Un nacionalista conseqüent mai no podrà renegar explícitament al dret a l'autodeterminació del seu poble. □

«Arzallus, en el procés de discussió de la Constitució, votà contra l'executiu del partit».

tan intensa com la que diuen que hi ha entre el senyor Arzallus i jo, no siga especialment explícit en aquest punt. Però, efectivament, circulen alguna cosa més que rumors sobre un compromís d'altíssim nivell per deixar aparcat el tema de Navarra.

—*¿Vosté entén que, en alguns casos, la política supere la ideologia?*

—*¿Hi ha raons que poden fer aparcar aspectes fonamentals d'alguns ideari?*

—Aquesta és l'eterna discussió: pragmatisme versus purisme, i jo crec que l'equilibri entre tots dos és l'art de la política. És reaccionari dir que la política és l'art del possibilisme i prou. La utopia ha de ser sempre l'horitzó mental dels qui fan la política.

—*Si no l'importa tornar arrere, a mi m'agradaria que parlàs un poc més del senyor Arzallus. Les seues diferències amb ell vénen de lluny. Vosté,*

altra. El senyor Arzallus, en el procés de discussió de la Constitució, votà contra les instruccions de l'executiva del partit i jo, com a president nacional del partit que era, li vaig fer veure que calia un canvi d'actitud, però perquè aquesta era una resolució del partit, no de Carlos Garaikoetxea. Ja entendre que no hi havia res de personal, tot i que comprenc que fets com aquest motiven sentiments, reaccions. Pel que fa a l'altre episodi, ¿quin era?

—*La famosa expulsió, intent d'expulsió, de l'any 1979, en la qual inclús arribaren a parlar de participació del CESID...*

—No, no. En l'any 79 no hi hagué res més que un intent d'assaltar el poder, què és el que realitzà contra els que aleshores eren responsables de la direcció del partit a Biscaia i, en tot cas, va ser el senyor Arzallus el que els destituí a ells. Per cert, que jo aleshores